

It is proved that a discourse of romantic culture of love is not realized through the prism of "rose-colored glasses", but in the context of understanding that the emergence of this feeling inevitably generates a sense of vulnerability in both participants of the love discourse. The presence of sorrow in one of the participants of the discourse of love is one of the most characteristic and vivid signs of the romantic culture of love. From the philosophical point of view, various aspects of love affliction are considered as markers of truth and authenticity of feelings, relationships between lovers. Tears, in romantic love - is not the weakness of an object and/or subject of love discourse, but it is their strength, depth and basis for the continuation of their history of feelings.

It turns out that in contrast to the modern post-romantic culture of love, in the romantic tradition, the basis of love relations is the maximum recognition of the person. The one who we love is given to us as a fact of life, as the world itself. Love for which the only truly significant and determining any choice is the value of a particular, separate personality. The person we love, in essence, cannot be the subject of evaluation. One may be neither reasonable, nor good, but he/she is capable of transforming a valuable world, revealing its unity, its ability to harmony and doomed to disharmony. The love of human to human (the subject of Love) is the path where all the faces and all the boundaries, that distinguish people from one or another affiliation, disappear.

Key words: romantic love culture, love culture, human life, human love, courtly culture of love, philosophy of love.

УДК 13.01.11

О. В. Шинкаренко, канд. філос. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
3864301@gmail.com

"КУЛЬТУРНИЙ ПОВОРОТ" ЯК ЗАПИТ ДО КУЛЬТУРОЛОГІЇ

У сучасних соціальних та гуманітарних галузях пізнання у фокусі дослідницького інтересу постала культура, що дає підстави констатувати так званий "культурний поворот". Така тенденція відходить від домінування економічного та політичного детермінізму в поясненні соціальних процесів виявляє той факт, що культура в них займає особливе і провідне місце. Звідси означається особлива важливість спеціального дослідження культури, яке оформилося в культурологію як теоретичну дисципліну. Але її по сьогодні залишається дискусійним визначення її дослідницьких повноважень та своєрідності у дослідженні культури. Проте накопичений внаслідок "культурного повороту" матеріал з різних галузей соціальних та гуманітарних досліджень надає можливість побачити тенденцію нової інтерпретації культури у вимірі різноманіття культурних практик.

Ключові слова: культурологія, соціогуманітарна методологія, "культурний поворот", культурологія, культура, практики.

Постановка проблеми. Вияв феномена так званих "поворотів", які сьогодні обговорюються спільнотою соціогуманітарного знання, засвідчує нагальний трансформаційний процес в методології. Це є свідченням позитивного методологічного переформатування від абстрактного та схоластичного теоретизування до дослідження дійсних процесів в усьому культурному різноманітті повсякденного існування людини. Така увага до простору та процесу соціокультурних практик дає підстави ув'язати цю культурологічну інтенцію саме з виникненням культурології як спеціальної галузі пізнання. Зі свого боку, здійснення досліджень на цьому шляху надало не тільки багатий та різноманітний матеріал різногалузевих репрезентацій культури, а й виявило недостатність наявних в теоретичному обігові моделей культури. Звідси загострюється проблема не тільки визначення специфіки власне культурології в її інтегральних можливостях дослідження культури, а й аналіз необхідності нових підходів до її розуміння.

Аналіз досліджень і публікацій. Означення проблеми "культурного повороту" пов'язане з роботами Ф. Джеймсона, Дж. Александера, А. Реквица, Д. Бахман-Медик та працюючих в межах цього підходу П. Бурдьє, Р. Вільямса, К. Гірца, М. Фуко, М. Джейкобса та ін. Серед дослідників з близького зарубіжжя до цієї проблеми звертались Н. П. Безуглова, Л. М. Гаврилова, у більш широкій постановці питання методологічного повороту – І. Інішев, В. В. Савчук, В. Волков та ін.

Мета статті. Показати, чим наявність тенденції так званого "культурного повороту" в сучасному соціогуманітарному знанні проблематизує власне культурологію як виокремлену галузь дослідження культури і які можливі продуктивні підходи до інтегрального дослідження культури виявилися щодо неї в накопиченому різногалузевому матеріалі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З часу виникнення *термінологічного* (Вільгельм Освальд – 1909; Леслі Уайт – 1948) означення культурології визначення її науково-теоретичного статусу залишається поки ще обговорюваним [7]. Чи є культурологія самостійною науковою дисципліною, чи вона являє собою конгломерат соціогуманітарних дисциплін, а можливо, вона – лише інтелектуальна тенденція?

Як відомо, дослідниця цікавість до культури сягає досить давніх часів. Проте в європейській теоретичній традиції особливого загострення увага до феномена культури набула в період відкриття інкультурних світів, що вимусило пересмислити традиційне розуміння її у відповідності до досягнутого Європою рівня суспільного розвитку. Це викликало потребу нового перегляду розуміння сутності культури та пошу-

ку інваріантних характеристик у відкритих дослідниками історичних, культурно-антропологічних, лінгвістичних, соціологічних матеріалах з інших соціокультурних способів буття.

Орієнтація на здобуття об'єктивної істини про культуру універсалістського та всезагального характеру сприяла розгляду її, з одного боку, як складової соціального буття – окремої в соціальній системі сфери виробництва духовних смислів та цінностей (вузьке розуміння) – чи, з другого боку, в узагальненому визначенні – як специфічний, відмінний від тваринного, людський спосіб буття (у широкому розумінні). Як широке, так і вузьке розуміння культури випрацьовувалось у глибоко диференційованих, підпорядкованих своїм спеціальним предметним цілям філософсько-антропологічних, соціологічних, історичних та гуманітарних галузях, що, в кінцевому рахунку, визначило її розуміння як певною мірою вторинного (надлишково-залишкового щодо економічних та політичних чинників; "надбудови") явища у базових механізмах соціального буття.

Проте реальність соціокультурної практики ХХ століття, пригломшлива своїми кризовими, навіть трагедійними наслідками для європейської культурної самосвідомості, виявила чимдалі очевиднішу невідповідність наявних теоретичних моделей та методологічних підходів реальному стану соціально-культурного буття. У зв'язку із цим, особливо у другій половині ХХ століття, означився ряд "поворотів" в різних галузях соціального та гуманітарного знання. Будучи різноманітними за дослідницькою спрямованістю: "лінгвістичний", "антропологічний", "практичний", "перформативний", "іконічний" та ін., вони засвідчили невдоволення методологічною озброєністю та нездатністю впоратись із розумінням складних та мінливих сучасних соціальних процесів.

Метафора "повороту" використовувалась у філософському дискурсі ще М. Гайдеггером у 50-х роках минулого століття (*Die Kehre*, доповідь, прочитана в Бремені в 1949-му щодо зміни власної позиції) [10, с. 94], що пізніше буде означено як "онтологічний поворот", та Р. Рорти у 60-х роках з приводу "лінгвістичного повороту" як нової філософської методології [8, с. 186]. Та найширшого використання це слово-маркер набуло в 70-ті роки серед європейських та американських науковців у процесі звернення до культурологічного аналізу як орієнтації в соціальних дослідженнях та нових предметних пріоритетах у гуманітарних науках. При цьому підкреслюються нюанси двох взаємопов'язаних значень поняття "поворот". У першому значенні поворот розглядається як вияв радикальних змін у трансформації сучасних соціокультурних процесів, що активно досліджуються філософами, економістами, соціологами, психологами, мистецтвознав-

цями та іншими галузевими спеціалістами в силу карколомних зсувів реальної практики в соціальних, буттєвих, технологічних, культурних, людських її проявах. У другому значенні проблема "повороту" піднімається у зв'язку з необхідністю пошуку нового способу розгляду, осмислення та репрезентації зміненої реальності та відповідного ставлення людини до неї. Будучи виявом причинно-наслідкової взаємозалежності, обидва тлумачення повороту чимдалі більше актуалізуються відносно практично всіх соціогуманітарних галузей знання. "Концепт *повороту* став одним із способів проблематизації сучасного соціогуманітарного знання ("turn studies"?), навколо якого формується простір міждисциплінарного дискурсу, а наша епоха може увійти в історію як **епоха поворотів**" [6].

Означені "повороти" та соціальні кризи, що викликають їх потребу, стали свідченням появи нових тенденцій, сил та форм сучасної соціальності та процесів глибокої трансформації методології її дослідження. Фактично ці зусилля є виразом, винесеним попередній методології щодо розуміння тенденцій подальшого соціального буття.

Недостатність макросоціологічних моделей, характерних для попереднього соціального аналізу доби Модерну, є очевидною для пояснення постіндустріальної ситуації, що докорінно відрізняється від системи соціальних механізмів та важелів управління індивідами як гвинтиками соціальної машини епохи індустріалізму. Ще на початку попереднього століття для соціокультурних досліджень актуалізувалися заклики "назад до речей" на протипагу абстрактній умоглядності теорії та "повернення людини в теорію" всупереч об'єктивістському позитивізму. Адже розуміння суспільства як незалежної від буття людських індивідів системи умов, принципів та приписів її відтворення та розвитку перетворювало людей в одномірно (загально, універсально) визначену функціональну складову.

Як компенсація натуралістичної моделі суспільства та протидія нівелюванню індивідуального різноманіття життя та діяльності людей в соціальній тотальності був введений в соціальний аналіз розгляд взаємодії людей та соціальної дії як фокусу дослідницького підходу. Хоч й по сьогодні бачення соціальності як великих соціальних структур у вигляді над-індивідуальних, зверх-індивідуальних, квазіприродних утворень часто-густо ще існує в якості латентного припущення, однак в дослідницьких підходах наявна переорієнтація на культуру як більш людино-відповідний формат соціальної універсалізації. Така переорієнтація в сучасному соціогуманітарному знанні, що при змістовному аналізі різновидів оголошених поворотів виявляє їх культуро-центрову сутність, бачиться вельми показовою. Саме тому сьогодні в загальному науковому дискурсі виокремлюється так званий "культурний" поворот (cultural turn) [3], а соціогуманітарний міждисциплінарний простір бачиться як власне культурологічний дискурс. Саме поняття "cultural turn" в його використанні британськими та американськими вченими було досліджено Ф. Джеймісоном в 1988 році [15]. Виходячи з констатації, що культура за доби пізнього капіталізму фактично перетнула свої традиційні межі та безпосередньо споживається у повсякденні, сучасні західні соціальні та гуманітарні дослідницькі підходи сповідують впевненість, що все, що думає та робить сучасна людина, розуміється як культура. "Соціальний простір тепер повністю насичений образом культури (*Social space is now completely saturated with the image of culture*)" [15, p. 111]. Свідченням цього є нові тематичні поля, нові предмети дослідження, нова аналітична оптика, які переформатовують практично всі галузі дослідження щодо традиційного розуміння культури та потреби вияву її механізмів як ключових в ролі: "монтажного щита" для особистісного та колективного досвіду, а також "програмуного забезпечення" для індивідуального та національного самовираження" [14].

Важливо відмітити, що й сама "культурологія" (Леслі Уайт, 1948) тематизується в соціогуманітарному дискурсі як спеціальна дослідницька галузь в середині ХХ століття, збігаючись із

"духом часу", хоча сам термін, як вже зазначалось, був застосований Вільгельмом Освальдом ще на початку століття.

Тотальність культурологічної перспективи як першочергової в дослідженні соціокультурного буття засвідчують ряд показових концептуальних переорієнтацій дослідників найближчих галузей соціального та гуманітарного знання. Звернемося до їх огляду.

В історичному дискурсі спробу "культурного повороту" вперше здійснив Марк Блок у 1924 році ("Королі-чудотворці. Нарис уявлень про надприродний характер королівської влади"). У цій роботі утверджується дослідницький інтерес не просто до достеменної фактичності історичних подій чи історично значущих постатей, визначення об'єктивних показників соціально-історичних процесів, а до характеру переживань цих подій широким загалом у повсякденному сприйнятті. В історичному описові починає здійснюватись реконструкція думок, почуттів, специфічних рис сприйняття, соціальної поведінки, вірувань, навіть заборонів колективної свідомості, ціннісних орієнтацій та інших сторін повсякденності (everyday life) як більш продуктивна щодо відтворення картини світу конкретних історичних епох. Виникають теоретичні напрямки історії ментальності, історії повсякденності (французька школа "Анналів"), "культурної історії" (Роже Шартьє), нарешті, в кінці 1980-х років виголошується "нова культурна історія". "Ми на шляху до культурної історії всього на світі" [4].

Паралельним процесом "культурного повороту" були охоплені етнологічні, чи культурно-антропологічні, дослідження. Підходи та можливі інтерпретації культури тут починають набувати іншої конотації. Якщо класична культурна антропологія на початку свого зародження тяжіла до спостереження та дескриптивного підходу до досліджуваних культур та визначала культуру через її структурний опис (за Е. Тейлором, культура – це "знання, вірування, мистецтво, мораль, закони та звичаї" [12, с. 18]), то вже у Кліфорда Гірца в його "інтерпретативній антропології" у розумінні культури найсуттєвішим є розуміння життя та ставлення до нього. Культура – це "патерни значень, утілених у символах, що передаються історично, певна система успадкованих уявлень, виражених у символічних формах, за допомогою яких люди спілкуються, увічнюють і розвивають свої знання про життя та ставлення до нього" [7, с. 106]. Більш того, вчений наголошує на відчутній для теорії культури "загрози (яка вже починає бути реальною) відриву культурного аналізу від його безпосереднього об'єкта – неформальної логіки реального життя" [7, с. 26].

Досить показовими є і методологічні трансформації соціології, що з початків теоретичного визнання й по сьогодні супроводжують її розвиток. Тут простежується ряд етапів у розумінні предмета та методів соціологічного дослідження. Так, П. Штомка виділяє наявність у сучасному соціологічному просторі традиції класичної соціології (О. Конт, Г. Спенсер, К. Маркс, Т. Парсонс), що оперує макроабстракціями соціальних цілісностей (організмів, систем) з превалюванням "сильного визначення" суспільства як "квазі-суб'єкта", що існує і діє понад людськими головами; "другої соціології" мікроабстракцій соціальної дії, поведінки соціальних атомів (акторів) та субатомів (сенсів) та соціології та нової тенденції, що зараз формується, з фокусом на *якісному* дослідженні соціального існування – повсякденного життя людей серед інших людей (І. Гофман, Г. Горфінкель, А. Шюц та ін.). Остання тенденція представлена як новим предметним колом – серйозні дослідники пишуть книги з питань любові, інтимності, дружби, шопінгу, поп-музики, ризику, недовіри тощо, так і зрушеннями в соціологічних методах – від масових квантифікованих опитувань до глибоких інтерв'ю, спостережень, вивчення випадків, особистісних мимовільних свідчень пережитого (через листування, життєві історії, сімейні фото, соціальну іконосферу) та ін. [13]. У цій екзистенційно налаштованій соціології, що розпочиналась актуалізацією повсякденності, культурна складова – це зосередження на невидимих, непомітних сплетіннях

сенсів, правил, цінностей, норм, уявлень, "звичок серця" в життєвих подіях щоденної буденності. При цьому суттєво відмітити, що виокремлений цією тенденцією напрям соціології *культури* доповнюється і заявою на *культурну* соціологію. Таку концепцію запропонував Дж. С. Александер у роботі "Смисл соціального життя. Культурна соціологія". Але і роботи П. Бурдьє, Мишеля де Серто, Ф. Джеймсона ("Постмодернізм чи культурна логіка пізнього капіталізму") засвідчують тенденцію превалювання культури не тільки як фокусу, але й призми дослідницької уваги.

Найбільш яскравим виявом генералізованого характеру "культурного повороту" стало виникнення самих "культурних досліджень" (*Cultural studies*). Виникнувши у 1965 році в Бірмінгемському університеті у рамках літературознавчої спеціалізації *English studies*, Центр сучасних культурних досліджень зразу позиціонував себе як відхід від вузького, аж до самоізоляції дисципліни, професійного академізму та повернення до дослідження сучасності в усьому обширі її культурних репрезентацій. Це переформатувало програму культурного аналізу на всеохоплюючий критичний аналіз реальної ситуації, що сприяло також переорієнтації до більш широкого розуміння культури як такої. Проте не лише критика академізму спричинила виокремлення нового підходу до культурних досліджень. Нова дослідницька програма була намаганням подолати як ідеалізм (прив'язка до елітарної культури), так і редукціонізм (економічного та політичного штибу) у розумінні культури. На часі був відхід спочатку британських та в цілому європейських, а потім і американських дослідників від домінуючої у 60-х роках ХХ століття марксистської традиції нових лівих щодо розуміння культури як відображення глибинних соціальних структур та владних відносин, що зберігала марксистські поняття ідеології, класів та економічних інтересів як основну детермінанту. У результаті через звернення в подальшому до вияву політичної ангажованості одним з головних принципів *Cultural studies* стає критика домінування економіки та політики над культурою. Навпаки, автономізація культури як об'єкта дослідження сприяла її розгляду як структуроутворюючої основи для особливостей людського самовиразу. Лівий ухил в критичні соціокультурні процеси та їхні теоретичні репрезентації для представників "культурних досліджень" реалізувався у вияві та подоланні притаманної традиційному марксистському редукціонізму щодо соціокультурних явищ політичної ангажованості, в означенні розуміння культури як цілісного образу життя ("way of life").

При цьому суттєво відмітити, що завдяки такій дослідницькій стратегії саме розуміння культури набуває нової інтерпретації, виявляючи чи втілюючи ще одну суттєву зміну в новому дослідницькому підході до соціальних та гуманітарних наук – власне поворот до практик в усьому багатоманітті їх виявів.

Свого часу в розбудові так званого мікросоціологічного підходу налаштування на культуру як осередок узагальнення живого колективного досвіду символічно виражених смислів, візрів, традицій у розгляді соціального буття підняло вартість індивідуального начала в соціокультурних процесах та привернуло увагу до людини як активно діючого чинника соціального буття та носія специфічних людських якостей. Проте, як виявилось, лише виголошення значущості культури як осереддя загальних цінностей, навіть в своїй об'єктивності наділеного безумовністю самодостатньої імперативності, недостатньо. Що засвідчується наступною актуалізацією так званого "практичного повороту" в соціально-гуманітарному пізнанні. А це, в свою чергу, означилося і на перегляді як розуміння культури, так і дослідницьких підходів у системному культурологічному дослідженні.

У дослідженні Р. Г. Апресьяном універсальності як суттєвої характеристики суспільної моралі, яка забезпечує в сучасному суспільному бутті комунікативні засади взаємності, лише заклик (чи посилання) до культури як трансцендентної інстанції зобов'язання є недостатнім підґрунтям для

забезпечення прерогативи моралі в якості формування та визначеності індивідуальної моральної позиції. "Імперативна дієвість загальних культурних уявлень потенційна. Щоб набути сили імперативного впливу, культурні уявлення мають бути визнаними діячами в якості значимих. Актуалізація культурних уявлень в якості значущих забезпечується не тільки за допомогою різних форм освіти, організованої чи спонтанної, але в результаті включення індивіда в різного роду комунікативно-нормативні практики" [1]. А це вимагає, зі свого боку, переосмислення поняття культури, прояснення адаптації її загальних смислів до повсякденної практики. Позиція представника такої нормативно акцентованої науки, як етика (нормативність якої особливо підвищена сучасними етико-прикладними розробками етичного кодифікування різногалузевих практик), щодо наголошення на практичному вимірові є показовою щодо нагальності спрямування дослідницької уваги на практичну взаємодію та якісний потенціал людської діяльності в різних соціокультурних практиках, і у дослідженні культури зокрема.

Сьогоднішній запит на розуміння соціальних процесів, які за своєю складністю чимдалі більше не вкладаються в напередвизначену людську міру, актуалізує перегляд розуміння суспільства в світлі живої людської взаємодії, в якій воно власне і виникає, відтворюється і розвивається, більш того, тільки і може існувати, допоки люди у своїй буттєвій повсякденній взаємозалежності творять його. Тут в нагоді стає підхід до культури як способу буття, з утриманням розуміння останнього як процесуальності, темпоральності, плинності, континуальності. При чому "не те істотно, що люди чи речі розглядаються в процесах, а те, як спосіб буття речей втілюється в процесах, як спосіб буття людей реалізує та модифікує соціальний процес" [9, с. 7]. Для культурологічної перспективи соціогуманітарних досліджень в різних його предметних полях актуально бачиться настановна, висловлена М. Бахтінінм в його роботі "Філософія вчинку", що вчинок як вираз людського способу буття є первинним щодо його подальших теоретичних транскрипцій і ніколи не вичерпується ними. Власне в цьому фокусі людського діяння, практикування (навіть повсякденного, рутинного, як предмета сучасної соціальної теорії практик) засвідчується непомітне, нерофлексоване, але символічно значиме екзистенційне підґрунтя, ба навіть осереддя власне культурного способу існування. Як наголошує Вадим Волков, один з adeptів теорії практик як сучасної соціальної методології, "дії не потребують слів. Вони являють смисл-тут. Невиказане показує себе. Наділені фундаментальною якістю незворотності, дії як вчинки мають кінцеву якість та переконливість, оскільки міняють реальність. Вони створюють та підтримують ідентичність, засвідчують: бути кимось – це усталено робити в якості когось" [5]. Таке смислове навантаження вчинку, дії, діяльності, практик як фокусу сучасної соціально-гуманітарної методології резюмує власне, на наш погляд, "культурний поворот", ба більше, задає рамки продуктивності культурологічної методи, якщо розуміти останню як синтетичний напрям дослідження сучасного соціокультурного буття. Бо в такому тлумаченні саме цей фокус – вчинок, людина, що вчиняє, в різноманітті її практик – міняє статус слів, бо володіє остаточною переконливістю. Саме тому фокус дослідницької уваги розвернувся від абстрактного схематизму буття до життєво-практичних ситуацій людської діяльності, де культурні структури не тільки висвітлюються, а на рівні індивідуального досвіду формуються та набувають сенсу. У такій перспективі культура може виявлятися як "вимір людяності, зафіксований в ментальності, звичаях, що існує в людях та через людей, в живому досвіді їх спільного буття" [10, с. 59], залишаючись відкритим простором життєтворчості.

Висновок. Розгляд так званого "культурного повороту" в соціальному та гуманітарному знанні, що фіксується в останні десятиліття, явно засвідчує не тільки методологічні інновації, а й запит щодо нової предметної сфери – культурології. Накопичений матеріал щодо культури, обраної фокусом аналізу різних соціальних та гуманітарних досліджень, потребує перегляду теоретичних моделей та інтер-

претації самого поняття "культура". Останній бачиться в дослідженні культури як різноманіття розрізаних практик, що в ситуації здійснення породжують ті символи, значення, тексти, які й надають сенсу людському самовираженню в публічних та приватних соціокультурних просторах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Р. Г. Феномен универсальности в этике: формы концептуализации / Р. Г. Апресян // Вопросы философии. – 2016. – № 8. – С. 79–88.
2. Бахман-Медик Д. Культурный поворот по следам "антропологического": некоторые замечания [Электронный ресурс] / Д. Бахман-Медик // НЛО. – 2013. – №4 (122). – Режим доступа: // <http://www.nlobooks.ru/node/3762>
3. Безуглова Н. П. Культурный поворот: смена парадигмы? [Электронный ресурс] / Н. П. Безуглова. Полигнозис. – 2011. – №1 (40). – Режим доступа: // <http://www.polygnosis.ru/default.asp?num=6&num2=540>
4. Берк Питер. Историческая антропология и новая культурная история. [Электронный ресурс] / Питер Берк. // НЛО. – 2005. – 75 с. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/nlo/2005/75/5.html>
5. Волков В. Слова и поступки [Электронный ресурс] / В. Волков // Социологическое обозрение. – 2009. – Том 8. – №1. – С. 56–60. – Режим доступа: <https://sociologica.hse.ru/2009-8-1/28141188.html>
6. Гаврилина Л. М. Эпоха поворотов: эпистемологические поиски и социокультурные реалии. [Электронный ресурс] / Л. М. Гаврилина. Ярославский педагогический вестник. – 2015. – №2. – Том 1 (Культурология) - Режим доступа: http://vestnik.yspu.org/releases/2015_2k/09.pdf
7. Грц К. Интерпретация культуры: Выбранные есе [Пер. з англ.]. / К. Грц – К.: Дух і Літера, 2001. – 542 с.
8. Инишев И. "Иконический поворот" в теориях культуры и общества / И. Инишев // Логос. – 2012. – №8 – С. 184–211.
9. Кемеров В. Е. Ключи к современности – в сдвигах методологии [Электронный ресурс] / В. Е. Кемеров // Вопросы философии. – 2014. – №2. – С. 3–13. – Режим доступа: // http://phil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1&Itemid=52
10. Культурология как наука: за и против. Круглый стол, Москва, 13 февраля 2008 г. – СПб.; Изд-во СПбГУП, 2009. – 108 с.
11. Савчук В. В. Феномен поворота в культуре XX века [Электронный ресурс] / В. В. Савчук // Международный журнал культурных исследований. – 2013. – №1(10) – С. 92–108. – Режим доступа: http://philosophy.spbu.ru/userfiles/rusphil/SAVCHUK_54.pdf
12. Тейлор Э. Первобытная культура / Э. Тейлор [Пер. с англ.] – М.: Политиздат, 1989. – 573 с.
13. Штомпка П. В фокусе внимания повседневная жизнь. Новый поворот в социологии [Электронный ресурс] / П. Штомпка // Социологические исследования. – 2009. – №8. – С. 1–13. – Режим доступа: <http://www.isras.ru/files/File/Socis/2009-08/Shtompka.pdf>
14. Энгельштейн Л. Повсюду "культура": о новейших интерпретациях русской истории XIX–XX века [Электронный ресурс] / Л. Энгельштейн // Новая русская книга. – 2001. – №3–4. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/nrk/2001/3/engelsh.html>

15. Jameson Fredric. The Cultural Turn: Selected Writings on the Postmodern, 1983–1998 / Fredric Jameson. – London & New York: Verso, 1998. – 218 p.

REFERENCES

1. Apresyan, R. (2016). Fenomen universal'nosti v etike: formy kontseptualizatsii [The Phenomenon of Universality in Ethics: Forms of Conceptualization]. *Voprosy filosofii*, 8, 79–88.
2. Bakhman-Medik, D. (2013). Kul'turnyy povorot po sledam "antropologicheskogo": nekotoryye zamechaniya [Cultural turn in the footsteps of "anthropological": some remarks]. *NLO*, 4(122). Retrieved from <http://www.nlobooks.ru/node/3762>
3. Bezuglova, N. P. (2011). Kul'turnyy povorot: smena paradigmy? [The cultural turn as paradigm shift?]. *Polignosis*, 1(40). Retrieved from <http://www.polygnosis.ru/default.asp?num=6&num2=540>
4. Burke, P. (2005). Istoricheskaya antropologiya i novaya kul'turnaya istoriya [Historical anthropology and a new cultural history]. *NLO*, 75. Retrieved from <http://magazines.russ.ru/nlo/2005/75/5.html>
5. Volkov, V. (2009). Slova i postupki [Words and Actions]. *Sotsiologicheskoye obozreniye*, 8, 1. Retrieved from <https://sociologica.hse.ru/2009-8-1/28141188.html>
6. Gavrilina, L. M. (2015). Epokha povorotov: epistemologicheskiye poiski i sotsiokul'turnyye realii [The Epoch of Turns: Epistemological Search and Socio-Cultural Realities]. *Yaroslavskiy pedagogicheskyy vesnik (Kul'turologiya)*, 2, 1. Retrieved from http://vestnik.yspu.org/releases/2015_2k/09.pdf
7. Geertz, C. (2001). *The Interpretation of Culture: Selected Essays*. Kyiv, Dukh i Litera (In Ukrainian).
8. Inishev, I. (2012). "Ikonicheskiy povorot" v teoriyakh kul'tury i obshchestva [The "Iconic Turn" in the Theories of Culture and Society]. *Logos*, 8, 184–211.
9. Kemerov, V. Ye. (2015). Klyuchi k sovremennosti – v sdvighah metodologii [Keys to Modernity in the Shift of Methodology]. *Voprosy filosofii*, 2, 3–13.
10. Gusejnov, A. A., Zapsockij A. S. (2009). Kul'turologiya kak nauka: za i protiv [Cultural Studies as a science: Pros and Cons]. *Kruglyy stol, Moskva, 13 fevralya 2008 g.* SPb.; Izd-vo SPbGUP, 108.
11. Savchuk, V. V. (2013). Fenomen povorota v kul'ture XX veka. [The Phenomenon of Turn in 20th Century Culture]. *International Journal of Cultural Research*, 1(10), 92–108. Retrieved from http://philosophy.spbu.ru/userfiles/rusphil/SAVCHUK_54.pdf
12. Tylor, E. (1989). *Primitive Culture*. Moscow, Politizdat. (In Russian)
13. Shtompka, P. (2009). V fokeuse vnimaniya povsednevnyaya zhizn'. *Novyy povorot v sotsiologii [Everyday life is in focus of attention. A new turn in sociology]*. *Sotsiologicheskyye issledovaniya*, 8, 1–13. Retrieved from <http://www.isras.ru/files/File/Socis/2009-08/Shtompka.pdf>
14. Engelstein, L. (2001) Povsyudu "kul'tura": o noveyshikh intepretatsiyakh russkoy istorii XIX–XX veka ["Culture" is everywhere: the latest interpretations of Russian history of the XIX-XX century]. *Novaya Russkaya Kniga*, 3–4. Retrieved from <http://magazines.russ.ru/nrk/2001/3/engelsh.html>. (In Russian)
15. Jameson, Fredric. (1998) *The Cultural Turn: Selected Writings on the Postmodern, 1983–1998*. London & New York, Verso.

Надійшла до редколегії 27.11.17

Е. В. Шинкаренко, канд. филос. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

"КУЛЬТУРНЫЙ ПОВОРОТ" КАК ЗАПРОС К КУЛЬТУРОЛОГИИ

В статье анализируется феномен "культурного поворота" в ряду фиксируемых методологических поворотов в социальном и гуманитарном знании последних десятилетий. Обращение к этой тенденции в разных исследовательских сферах дает возможность обнаружить культурологическую направленность научного поиска, что возможно увязать с возникновением специальной предметной сферы культурологии. Сложности с самоопределением теоретического своеобразия в изучении культуры в контексте культуросцентрированности различных предметных отраслей не снижают, а, наоборот, повышают ее исследовательский потенциал интегрально-го рассмотрения культуры. Успешность научно-го вклада культурологии в понимание первостепенного значения культуры в социокультурных процессах видится в продуктивном использовании достигнутого в субъектно-ориентированном социальном анализе практик культуры определения ее в качестве ситуативно проявляемого осмысленного порядка действия.

Ключевые слова: социогуманитарная методология, "культурный поворот", культурология, культура, практики.

O. V. Shynkarenko, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

"CULTURAL TURNS" AS A REQUEST FOR CULTUROLOGY

The article analyzes the phenomenon of the "cultural turn" in a series of fixed methodological turns in the social and humanitarian knowledge of the last decades. Appeal to this trend in different research fields makes it possible to discover the cultural direction of scientific search, which can be linked to the emergence of a special subject area of culturology. In turn, the emerging cultural research in its domestic experience is difficult to determine with the specifics of its research task. Moreover, it was the "cultural turn" in the social and humanitarian sphere in the West that was realized by its own research project. "Cultural studies" (the Birmingham (UK) Centre for Contemporary Cultural Studies or The Birmingham School), which is an interdisciplinary research area that includes feminism, post-structuralism, post-modernism, post-colonialism, aspects of Marxism and humanism in the study of the process of creating values, values, identities.

Difficulties in culturology self-determination of their theoretical originality in the study of culture in the context of the culture-centeredness of various subject-matter branches do not reduce, but, on the contrary, increase its research potential for an integral examination of culture. However, the success of the scientific contribution of culturology in understanding the primary importance of culture in sociocultural processes is seen in the productive use of culture achieved in subject-oriented social analysis as diverse practices. Thus, culturology joins those studies that today increasingly pay attention to "practices" as a field in which it seeks a solution of pressing anthropological and socio-cultural problems. Today's request for an understanding of social processes, which in its complexity, the more so, does not fit into a predetermined human dimension, actualize a review of the understanding of society in the light of living human interaction.

Then the multilayeredness, the diversity of the phenomenon of culture, the awareness of its various types will contribute to the discovery of culture as a living life of people fixed in living experience, defining it as a situationally manifested meaningful order of action.

Keywords: socio-humanitarian methodology, "cultural turn" culturology, culture, practices.